

ДО ПИТАННЯ УДОСКОНАЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ БОТАНІЧНОЇ НОМЕНКЛАТУРИ

Критично переглянуто видання "Дендрофлора України. Дикорослі та культивовані дерева й кущі". Вказано на помилки у назвах рослин. Обговорено питання щодо удосконалення української ботанічної номенклатури.

З набуттям українською мовою статусу державної стала очевидною потреба у розвитку української наукової термінології [7, 9, 10]. Останнім часом вийшло декілька термінологічних словників з українськими назвами рослин [3, 8, 9, 14]. Назви окремих рослин обговорюються у низці наукових статей [15, 16], що свідчить про необхідність удосконалення української термінології. Також слід урахувати висловлені в інших публікаціях зауваження [2, 12, 17].

До дендрофлори України належать понад 2,3 тис. видів рослин, причому значна частина з них є інтродукованими. Процес інтродукції є безперервним, і нові інтродуковані види рослин потребують українських назв. Новітнє зведення про деревні рослини України — "Дендрофлора України" опубліковано у трьох книгах [4–6].

Ще укладачі "Словника ботанічної номенклатури" [13] вважали, що слід наблизити "систему української ботанічної номенклатури до системи, вживаної в науці", тобто до бінарної системи. Сучасні ботаніки [8] приводять українські назви у відповідність до авторської латини, забезпечуючи коректний переклад назв.

Аналіз "Дендрофлори України" засвідчив необхідність критичного перегляду наведених у ній назв. Український епітет має відповідати латинському, тобто "arceuthoides" — це "ялівцевоподібний", а не "яй-

цевидний" (2:333)*, "bracteatus" — "приквітковий", а не "золотаво-жовтий" (3:36), "calyculata" — "дрібночашечкова", а не "болотна" (2:312), "conferta" — "скупчений", а не "паннонський" (2:159), "glutinosa" — "клейка", а не "чорна" (2:201), "macrantha" — "великоквітковий", а не "великоколючковий" (3:169), "macracantha" — "великоколючковий", а не "великопиляковий" (3:170), "polifolia" — "сіролиста", а не "багатолиста" (2:311) тощо. Значний масив назв потребує уточнення. Так, "aggregate" слід перекладати як "скупчений", а не "закрученолистий" (2:93), "agrestis" — як "рільна", а не "польова" (3:260) і, навпаки, "arvensis" — як "польова", а не "рільна" (3:247), "alnoides" — як "вільхоподібна", а не "вільховидна" (2:177), "barbarum" — як "чужоземний", а не "берберів" (3:657), "chrysantha" — як "золотистоквіткова", а не "золотиста" (3:577), "eleagrifolia" — як "маслинколиста", а не "лохолиста" (3:225), "fertilis" — як "родючий", а не "плодовий" (2:42), "hesperius" — як "західний" або "вечірній", а не "опівнічний" (3:553), "hexapetala" — як "шестипелюстковий", а не "шестилистковий" (2:61), "hircinum" — як "цапиний", а не "козячий" (2:240), "kirghisorum" як "киргизів", а не "киргизька" (2:194), "lutescens" — як "жовтуватий", а не "жовтий" (3:698), "macrocarpa" — як "великоплодий", а не "крупноплодий" (2:403)

* У дужках позначено книги "Дендрофлори України" згідно з черговістю їхнього опублікування і цитовану сторінку в книзі.

чи "крупноплідний" (1:172), "*maxima*" — як "найбільша", а не "велика" (2:210), "*topogyna*" — як "одноматочковий", а не "одноприймочковий" (3:162), "*nervosa*" — як "жилкувата", а не "жилиста" (2:72), "*opulifolia*" — як "калінолистий", а не "каліноподібний" (3:35), "*sanguinea*" — як "криваво-червоний", а не "кров'яно-червоний" (2:84, 3:19, 3:152), "*velutina*" — як "оксамитовий" (3:445, 3:637), а не "бархатистий" (2:149, 3:620), "*xanthoneura*" — як "жовтожилкова", а не "золотистожилкова" (3:502) тощо. До неправильного перекладу призводить помилка в написанні латинського епітету, наприклад, "*champainensis*" — "шампанський" (3:165), замість правильного "*champlainensis*" — "шамплейнський". Відсутня одностайність в перекладі широкоживаних епітетів, наприклад: "*canescens*" перекладають як "сіра" (2:237), "сірувата" (2:339, 3:67), "сивуватий, -а" (3:348, 3:355); "*floribundus, -um, -a*" — як "багатоквіткова" (3:351, 3:576), "рясноквітучий, -а" (3:208, 3:508, 3:554), "пишноквітучий" (3:364); "*fruticosum, -a*" — як "кущовий" (3:237, 3:347, 3:349, 3:351, 3:547), "кущовидна" (3:360, 3:364), "чагарниковий" (3:280, 3:296); "*hirsutum, -us*" — як "жорстково-волосистий" (2:277), "кошлатий" (2:383), "шерстистий" (3:510); "*paniculata*" — як "волотковий" (2:65), "волотевий" (3:448), "волотиста" (3:501); "*patulum, -a*" — як "поникла" (1:123), "розлогий" (3:335), "розчепірений" (2:239); "*splendens*" — як "блискучий, -а" (3:593, 3:676), "вблискуючий" (3:115), "яскрава" (3:73), "*suffruticosum, -a*" — як "деревоподібна" (2:110), "кущиста" (2:419), "напівкущовий" (2:118, 3:347) тощо.

Ще складніша ситуація із синонімічними рядами "*humilis, nanus, pumilus, pygmaeus*" — "карликовий, малорослий, маленький, низенький, низький, приземкуватий", "*aromaticus, fragrans, odoratus, svaevolens*" — "ароматний, духмяний, запахуючий, запашний, пахучий", "*bellus, formosus, speciosus, spectabilis*" — "красивий, прекрасний, привабливий, чудовий". Якщо різні латинські епітети мають однакове

значення, наприклад, "*nana, pumila*" — "карликовий", бажано перекладати їх по-різному для уникнення збігу, коли, наприклад, в одному роді є види з обома назвами. Тоді "*pumila*" — карликовий (-а), а не "маленький" (2:409), "малорослий" (2:195), "низенький" (2:404, 2:409) чи "низька" (3:298), а "*nana*" — "низенька", а не "низька" (3:283) чи "карликова" (2:198, 3:349, 3:440). Епітет "*humilis*" перекладається як "низький", а не "приземкуватий" (3:705). Відповідно, *Betula humilis* Schrank — береза низька, *B. nana* L. — береза низенька, *B. pumila* L. — береза карликова. Тоді за українською назвою безпомилково встановлюється латинський епітет. Переклад має бути повним, однозначним і зворотним. Потребує виправлення й узгодження переклад багатьох епітетів, що позначають форму, опушеність чи відтінок рослин та їхніх органів. Відхилення від авторської латини можливе у випадках немилозвучності утвореної назви та ще декількох, що потребують окремого обговорення.

Чужомовні прізвиська та географічні назви найкраще передавати засобами практичної транскрипції, причому для географічних назв за основу використовують державну мову країни, а для власних імен — рідну мову носія цього імені [1]. Для правильного транскрибування важливо визначити мову, з якої воно здійснюватиметься. Так, прізвисьце французького місіонера А. Давіда (David) слід перекладати з французької мови, а канадського ботаніка шотландського походження Дж. Дейвідсона (Davidson) — з англійської, внаслідок чого вони відрізнятимуться, хоча й мають подібні корені. Не можна здійснити правильного перекладу, не знаючи, що ботанік Е. Гільг (Gilg) — німець, а місіонер Дж. Джіральді (Giraldi) — італієць (табл.1).

Український правопис неусталений, а наявність взаємозаперечуючих концепцій нового правопису [18, 19] затримує вирішення проблеми перекладання чужомовних власних назв. Спроби широкого уза-

Таблиця 1. Переклад чужомовних прізвищ за правилами практичної транскрипції

Чужомовне прізвище	Правильний переклад	Невірний переклад
Ash	Аш	Еш (2:31)
Alcock	Алкок	Алкокк (1:71)
Arnold	Арнолд	Арнольд (3:165, 3:208)
Balansa	Баланса	Баланза (3:225)
Beale	Біл	Бейль (2:71)
Bean	Бін	Бенін (2:96)
Begger	Беггер	Беггер (3:267)
Bessey	Бессі	Бессей (3:297)
Billiard	Бійяр	Біллард (3:84)
Catesby	Кейтсбі	Кетсбі (2:313)
Chamisso	Шаміссо	Шамісо (3:572)
Cunningham	Каннінгем	Кунінгам (2:286), Кинінгем (3:702)
David	Давід	Давид (3:288, 3:396, 3:481 та ін.)
Davidson	Дейвідсон	Давидсон (2:271)
Delavay	Делаве	Делавей (2:31, 2:111, 3:322 та ін.)
Farges	Фарж	Фаргез (2:48, 2:60), Фарже (2:273)
Fortune	Фортьюн	Форчун (2:71, 2:275, 3:612 та ін.)
Gagnepain	Ганьепен	Гагнепен (2:84)
Gambel	Гамбел	Гамб (2:169)
Gilg	Гільг	Джільджі (2:106)
Gillies	Гіліс	Джіліс (3:194)
Griffith	Гриффіт	Гріффіт (2:275, 3:319)
Hartwig	Гартвіг	Гартвіг (2:208)
Heldreich	Гельдрайх	Гельдрейх (1:145)
Jacquemont	Жакмон	Жаквемонт (3:300)
James	Джеймс	Джемс (2:96)
Jeffrey	Джеффри	Жефрей (1:121)
Giraldi	Джиральд (2:107, 3:583)	Жіральд (3:89, 3:116)
Kawakami	Кавакамі	Кавакам (2:84)

гальнення при відтворенні запозичень за-собами української мови не завжди дають задовільний результат, бо залежно від мови правила транскрибування суттєво відрізняються. У запозичених антропонімах і топонімах (окрім грецької та слов'янських мов) як відповідник літери "g" слід використовувати українську літеру "г".

Продовження таблиці 1

Чужомовне прізвище	Правильний переклад	Невірний переклад
Lavallée	Лавальє	Лаваль (3:420)
Lawson	Лосон	Лавсон (1:178)
Lewis	Луїс	Левіз (3:512)
Lindley	Ліндлі	Ліндлей (1:174, 3:127)
Masson	Массон	Масон (1:137)
Matsudo	Мацудо	Матсудин (2:356)
Maule	Мол	Маулей (3:216)
Montezuma	Монтесума	Монтезума (1:118)
Mouillac	Муйяк	Муїллак (2:99)
Murray	Маррі	Мурей (1:131)
Neubert	Нойберт	Н'юберт (2:72)
Quihou	Кіу	Квігоу (3:645)
Roebelin	Ребелен	Робелен (3:701)
Rock	Рок	Рокк (2:205)
Sargent	Сарджент	Саржент (1:177, 2:85, 3:66 та ін.)
Satsumi	Сацумі	Сатзумі (3:515)
Scheidecker	Шайдеккер	Шейдеккер (3:209)
Schneider	Шнайдер	Шнейдер (2:407, 3:496)
Sherriff	Шеррифф	Шеріф (2:99)
Shirasawa	Сирасава	Ширасава (3:671)
Simons	Симонс	Сімонс (3:100)
Sprenger	Шпренгер	Шпренгер (2:36)
Stanwell	Станвелл	Стенуель (2:269)
Soulie	Сулі (2:85)	Сульє (2:304)
Swasey	Свазі	Связей (2:72)
Torrey	Торрі	Торей (1:119)
Vasey	Вейзі	Вазей (2:306)
Wallich	Валліх	Уоліх (1:111)
Ward	Ворд	Уорд (2:308), Вард (3:114)
Webb	Вебб	Уеб (3:269), Уебб (3:571)
Yakushima	Якусима	Якушіма (2:309)

"Правило дев'ятки" щодо вживання літери "и" має поширюватися на всі власні назви і похідні від них лексеми. В них зазвичай подвоєння приголосних зберігається. Відхиленням від прийнятого порядку транскрибування є передача за традицією, але кількість виключень потрібно максимально скоротити. Такими винятками є Williams —

Вільямс, не Віл'ямс (2:308), Wilson — Вільсон (2:39, 3:65), запозичені з англійської мови з не притаманним їй пом'якшенням приголосного "l", та Mississippi — Миссисипі, тільки з першим подвоєнням, а не без подвоєнь — Місісіпі (2:409).

Коли етимологія назви є неясною, то виникають помилкові переклади: "*fangianus*" — "фангійський" (3:115), "*boisianus*" — "боїзійський" (3:111), тоді як насправді вони походять від антропонімів, відповідно, Fang — Фан і Bois — Буа (порівняй "*boisii*" (3:360)). Японські слова "*zumi*" (3:209), "*ibota*" (3:643) не є прізвищами, тому у видових епітетах їх потрібно писати з маленької літери, відповідно, як "цумі", "ібота". Так само видовий епітет "*tuau*", що перекладений як "туанська" (2:390), походить від китайської назви рослини і має писатися "туань". Поширеним є помилковий переклад назв, які походять від жіночих прізвищ, хоча на це вказує спеціальна флексія *-iae*: "*amesiae*" треба перекладати як Еймс, не Еймса (2:260), "*banksiae*" — Банкс, не Банкса (3:248), "*bergmanniae*" — Бергман, не Бергманів (2:86), "*searsiae*" — Сирс, не Серса (2:301), "*wilsoniae*" — Вільсон, не Вільсонів (2:91). Епітет "*julianae*" походить від імені Юліана (так звали дружину ботаніка К. Шнайдера), а не Юлія (2:86, 3:629).

Латинські видові епітети, утворені від власних імен, можуть бути іменниками у видовому відмінку і мати закінчення *-ii* або прикметниками із суфіксом *-an-*. Раніше цих відмінностей зазвичай не враховували, перекладаючи однаково іменниками у ро-

довому відмінку. Інколи прикметникові латинські епітети перекладали, не замінюючи їх іменниками, наприклад, *Pinus pallasiانا* D. Don. — сосна Палласова [11, с. 41]. В останніх двох книгах "Дендрофлори України" присвійні прикметники використано широко. На жаль, частина авторів принцип відповідності застосувала з точністю до навпаки або вжила присвійні прикметники, не враховуючи вихідну форму латинських епітетів. Це добре видно на прикладі епітетів, утворених від прізвищ ботаніків М. Максимовича та Ф. Зібольда (табл. 2).

Правильний переклад забезпечує зворотний переклад, коли за українською назвою можна безпомилково відтворити латинську назву. Так, горобина Сарджентова — це *Sorbus sargentiana* Koehne, а горобина Сарджента — *Sorbus sargentii* Dippel.

У табл. 3 наведено приклади виправленого перекладу видових назв, які походять від географічних назв.

Старовинні латинізовані топоніми в назвах рослин перекладають сучасними відповідниками: "*atlantica*" — "атласський" (1:97), "*borysthenica*" — "дніпровська" (2:189, 3:255, 3:343), "*gandavense*" — "агентський" (2:284), правильно "гентський" тощо. Тоді треба бути послідовним й у перекладі інших назв — *lusitanica*, *muscaviensis*, *yedonense* тощо (табл. 4).

У випадку парних назв, які позначають ті самі місцевості — *cathayensis* — *sinensis*, *nipponicum* — *japonicum*, *persicum* — *iranicum* тощо, їх слід перекладати по-різному.

Таблиця 2. Переклад латинських епітетів різними частинами мови

Латинський епітет	Правильний переклад	Невідповідний переклад
<i>maximowiczii</i>	Максимовича (2:200, 3:295)	Максимовичів, -ева (2:346, 3:572)
<i>maximowicziana</i>	Максимовичева (2:390, 3:20)	Максимовича (2:176, 3:247)
<i>sieboldii</i>	Зібольда (2:35)	Зібольдів (2:138), Зібольдів (2:104)
<i>sieboldiana, -um</i>	Зібольдів, -ова (3:392, 3:541, 3:606)	Зібольда (2:211, 3:441)

Примітка. Прізвище Siebold при поширенні "правила дев'ятки" на власні імена має перекладатися як Зібольд, а не Зібольда.

Таблиця 3. Переклад епітетів, утворених від географічних назв

Латинський епітет	Правильний переклад	Невірний переклад
<i>cilicica</i>	кілікійський (3:356)	кілікійський (1:50)
<i>euramericana</i>	євроамериканська	європейсько-американська (2:348-350)
<i>germanica</i>	німецька (Німеччина)	германська (3:146, 3:33)
<i>kansuensis</i>	ганьсуський (провінція Ганьсу)	канзунський (2:106)
<i>katawbiense</i>	като́бський (р. Катоба)	кетевбінський (2:268)
<i>kewensis</i>	к'юська (сади К'ю)	к'ювенська (2:32)
<i>kiusianum</i>	к'юсюський (о. К'юсю)	кіушіанський (2:281)
<i>nikoense</i>	нікоський (м. Нікко)	ніко (3:402)
<i>sitchensis</i>	ситкинська (о. Ситка)	ситхінська (1:86)
<i>punjabensis</i>	пенджабський (провінція Пенджаб)	гімалайський (3:430)
<i>sikangensis</i>	сиканський (провінція Сикан)	сікангський (3:112)
<i>sikkimensis</i>	сиккімська (штат Сиккім)	сіккімська (3:206)
<i>sogdiana</i>	согдійський, не согдійський (3:276)	согдіанський (3:623)
<i>suecicus</i>	шведський (Швеція)	суецікус (3:134)
<i>tosaensis</i>	тозинська (регіон Тоза)	тозаєнська (3:51)
<i>ussuriensis</i>	уссурійська (3:362, 3:457)	усурійська (3:223)
<i>utahensis</i>	ютинська (штат Юта)	утахська (3:191)
<i>virginiana</i>	вірджинський, -а (штат Вірджинія)	віргінський, -а (1:162, 2:67, 2:305 та ін.)

Таблиця 4. Переклад епітетів, що походять від старовинних топонімів

Латинський епітет	Дослівний переклад	Сучасні відповідники
<i>cathayensis</i>	катайський, не катаянський (3:215)	китайський (Катай — давня назва Китаю)
<i>brutia</i>	бруська (1:132)	калабрійська (1:132) (Брутія — давня назва сучасної Калабрії)
<i>gallica</i>	гальська, не гальська (3:250)	французька (Галлія — давня назва сучасної території Франції)
<i>iberica, -um</i>	іберський, не іберійський (3:259) стосовно рослин з Кавказу та іберійський щодо рослин з Піренеїв	грузинський (2:164, 3:526, 3:400, 3:567) (Іберія — тут Грузія, в інших випадках — Іспанія)
<i>lusitanica</i>	лузитанський (1:174, 2:160, 3:307)	португальський (Лузитанія — давня назва Португалії)
<i>muscaviensis</i>	мускавійська (3:579)	московитська (Мускові, тобто Московія — давня назва Росії)
<i>nipponicum, -a</i>	ніппонський, -а (2:290, 3:50)	японський (Ніппон — давня назва Японії)
<i>persica, -us</i>	перський (3:122, 3:633), персидська (2:122)	іранський, -а (Персія — попередня назва Ірану)
<i>songarica</i>	сонгарський, не сонгарський (3:161)	джунгарський, не джунгарський (2:66) (Джунгарія; маловживані варіанти Сонгарія, Сунгорія — <i>soongoricus</i> (3:120)
<i>yedoense</i>	єдський, не ієдський (2:309),	токійський (Єдо — давня назва Токіо)
<i>yezoense</i>	єзозька	хоккайдінська (3:646) (Єзо — давня назва о. Хоккайдо)

Таблиця 5. Переклад родових назв, що походять від власних назв

Латинська назва	Українська назва	
	у латинізованій формі	у формі, похідній з мови-джерела
<i>Bignonia</i>	Бігнонія, не Бігнонія (3:664)	Біньонія (Bignon — Біньон)
<i>Forsythia</i>	Форситія, не Форзиція (3:611)	Форсайтія (Forsythe — Форсайт)
<i>Gaultheria</i>	Гаультерія (2:313)	Готьєрія (Gaultier — Готьє)
<i>Gleditsia</i>	Гледитсія	Гледичія (3:321) (Gleditsch — Гледич)
<i>Fontanesia</i>	Фонтанезія (3:612)	Дефонтенія (Desfontaines — Дефонтен)
<i>Magnolia</i>	Магнолія, не Магнолія (2:28)	Маньолія (Magnol — Маньйол)
<i>Shepherdia</i>	Шефердія (3:466)	Шепердія (Shepherd — Шеперд)
<i>Stauntonia</i>	Ставнтонія, або Стаунтонія (2:49)	Стонтонія (Staunton — Стонгон)

Тоді не виникатиме плутанини споріднених видів зі схожими назвами: *Chaenomeles cathayensis* (Hemsl.) C. K. Schneid. — хеномелес катайський, не катаянський (3:215) і *Ch. sinensis* (Thouin) Koehne — хеномелес китайський (3:216); *Spiraea nipponica* Maxim. — спірея ніппонська (3:50) і *S. japonica* L. f. — спірея японська (3:74); *Sorbus hajastanica* Gabrieljan — горобина аястанська і *S. armeniaca* Hedl. — горобина вірменська. Епітет "*taurica*, *-us*" слід перекладати як "таврійський, *-а*" (2:423, 3:236), а не як "кримський" (2:382, 3:123, 3:539), тому що топонім Таврія позначає територію, географічно більшу й історично відмінну за півострів Крим.

Сортові назви слід відтворювати за правилами практичної транскрипції, тобто 'Nana' це 'Нана', а не 'Низькорослий' (2:68) чи 'Низесенький' (3:137), 'Coral Beauty' — 'Корал Б'юті', а не 'Кораллова красуня' (3:131), 'Pink Perfection' — 'Пінк Перфекшн', а не 'Пінк Перфекціон' (2:295) тощо.

У родових українських назвах неприпустимим є використання латинських флексій *-us*, *-um*: Арекаструм (3:702), Зантоксилум (3:416), Кнеорум (3:421), Купресопіпарус (1:189), Османтус (3:648), Трахелоспермум (3:609), Трахікарпус (3:705), Цеанотус (3:460), Церкокарпус (3:238) тощо. Назви інтродуктів слід запозичувати без них чи з українськими закінченнями:

Arceutobium — Арцевтобій, не Арцеутобій (3:450), *Eleuterococcus* — Елеутерокок, не Елеутерокок (3:544), *Eucalyptus* — Евкаліпт (3:310), *Hyssopus* — Гісоп (3:678), *Myrtus* — Мирт (3:309) або, якщо їм не підбрано української назви, то калькуванням: *Cephalotaxus* — Головчатий тис (1:41), *Chrysalidocarpus* — Золотоплідник (3:698) тощо.

Існують різні тенденції перекладання родових назв, які походять від власних назв [12]. Бажано уніфікувати переклад, зробити його послідовним для усіх назв (табл. 5).

Якщо вважати родові назви латинізованими, тоді й чужомовні слова слід передавати за правилами латинської мови, тобто *Tsuga* — Тсуга, не Тсуга (1:58), незважаючи на походження від японської назви рослини "tsuga" — "цуга".

Потрібно дійти згоди щодо написання латинського літеросполучення "*-ti-*", яке у класичну епоху вимовлялося як "*-ti-*": *Broussonetia* — Бруссонетія, не Брусонетія (2:414), *Parrotia* — Парротія, не Паротія (2:122), а пізніше як "*-ці-*": *Butia* — Буція (3:700), *Opuntia* — Опунція (2:112), *Sageretia* — Сажереція (3:453). Назви рослин, які походять від загальних назв, перекладають без подвоєння приголосних, тобто *Acacia* — Ака, не Акка (3:309), *Eucommia* — Евкомія (2:120), *Callicarpa* — Калікарпа (3:669),

Таблиця 6. Виправлені назви родин рослин

Латинська назва	Українська назва	
	правильна	невірна або дублююча
<i>Anacardiaceae</i>	Анакардієві, від <i>Anacardium</i> — Анакардій	Фісташкові (3:423), оскільки Фісташка — <i>Pistacia</i>
<i>Ariaceae</i>	Селерові, від <i>Arium</i> — Селера	Зонтичні (3:547), але якщо назва родини <i>Umbelliferae</i> , то Парасолькові
<i>Arosynaceae</i>	Кутрові [8, с. 68] або Апоцинієві, від <i>Arosynum</i> — Кутра (Апоциній)	Барвінкові (3:608), оскільки Барвінок — <i>Vinca</i>
<i>Arecaceae</i>	Арекові, від <i>Areca</i> — Арека	Пальмові (3:697), якщо назва родини <i>Palmae</i>
<i>Lamiaceae</i>	Глухокропивні, від <i>Lamium</i> — Глуха кропива [9, с. 241; 11, с. 305]	Губоцвіті (3:673), якщо назва родини <i>Labiatae</i> . Оскільки закінчення — <i>цвіми</i> надано назвам порядків [11], то у назвах родин його краще замінити на — цвітові, тобто Губоцвітові
<i>Rosaceae</i>	Шипшинові, від <i>Rosa</i> — Шипшина (3:239)	Розові (3:28)
<i>Vaccinaceae</i>	Чорницеві (від <i>Vaccinium</i> — Чорниця (2:320)), або краще Лохинові, від <i>Vaccinium spp.</i> — різні види лохини (2:321)	Брусничні (2:320), оскільки Брусниця — <i>Rhodococcum</i>
<i>Passifloraceae</i>	Страстоцвітові, від <i>Passiflora</i> — страстоцвіт (2:327)	Страстоквітові (2:327)

Kerria — Керія (3:226), *Sarcococca* — Саркокока, не Саркококка (2:131), *Yucca* — Юка, не Юкка (3:685).

Назви родин повинні відповідати назвам типових родів (табл. 6).

У "Дендрології України" є випадки, коли один вид описано під різними назвами, наприклад, *Padus mahaleb* (L.) Borkh. (3:303) і *Padellus mahaleb* (L.) Vass. (3:308) або в описі *Chaenomeles japonica* (Thunb.) Lindl. (3:214) поєднано види, наведені далі як *Ch. maulei* (Mast.) C. K. Schneid. (3:216) і *Ch. speciosa* (Sweet) Nakai (3:216).

Таким чином, декілька сотень фітонімів різного рівня, наведених у "Дендрології України", потребують виправлення й уточнення на основі вдосконаленого правопису. Потрібно створити повний електронний перелік видів арборифлори України з урахуванням сучасних даних щодо систематики рослин.

1. Гиляревский П.С., Старостин Б.А. Иностранные имена и названия в русском тексте: Справочник. — М.: Высш. шк., 1985. — 303 с.

2. Горностаев Г.Н., Забинкова Н.Н., Каден Н.Н. Латинские названия животных и растений: Учеб. пособие. — М.: Изд-во МГУ, 1974. — С. 1–147.

3. Гродзінський Д.М. Чотиримовний словник назв рослин (українсько-російсько-англійсько-латинський). — К.: Фітосоціоцентр, 2001. — 312 с.

4. Дендрофлора України. Дикорослі та культивовані дерева й кущі. Голонасінні: Довідник / М.А. Кохно, В.І. Гордієнко, Г.С. Захаренко та ін.; за ред. М.А. Кохна, С.І. Кузнецова. — К.: Вища шк., 2001. — 207 с.

5. Дендрофлора України. Дикорослі та культивовані дерева й кущі. Покритонасінні. Частина 1: Довідник / М.А. Кохно, В.І. Гордієнко, А.У. Зарубенко та ін.; За ред. М.А. Кохна. — К.: Фітосоціоцентр, 2002. — 447 с.

6. Дендрофлора України. Дикорослі та культивовані дерева й кущі. Покритонасінні. Частина 2: Довідник / М.А. Кохно, Н.М. Трофименко, Л.І. Пархоменко та ін.; За ред. М.А. Кохна, Н.М. Трофименко. — К.: Фітосоціоцентр, 2005. — 715 с.

7. *Заверуха Б.В.* Етноботаніка: народна і наукова фітоніміка // Укр. ботан. журн. — 1994. — 51, № 2-3. — С. 165-171.

8. *Зиман С.М., Дідух Я.П., Гродзінський Д.М. та ін.* Тривимний словник назв судинних рослин флори України. — К.: Фітосоціоцентр, 2008. — 319 с.

9. *Кобів Ю. Й.* Словник українських наукових і народних назв судинних рослин. — К.: Наук. думка, 2004. — 800 с.

10. *Кобів Ю.Й., Малиновський К.М.* Українська ботанічна номенклатура: історія, стан та перспективи // Укр. ботан. журн. — 1995. — 52, № 2. — С. 242-249.

11. *Определитель* высших растений Украины / Д.Н. Доброчаева, М.И. Котов, Ю.Н. Прокудин и др. — К.: Наук. думка, 1987. — 546 с.

12. *Скворцов А. К.* [Рецензия] // Ботан. журн. — 1976. — 61, № 11. — С. 1617-1624. — Рец. на кн.: Г.Н. Горностаев, Н.Н. Забинкова, Н.Н. Каден. Латинские названия животных и растений: Учеб. пособие. — М.: Изд-во МГУ, 1974. — С. 1-147.

13. *Словник* ботанічної номенклатури (проект). — К.: Держ. вид-во України, 1928. — 313 с.

14. *Словник* таксономічних назв деревних рослин / А.І. Івченко, М.Й. Мазепа, Ю.А. Мельник та ін.; За ред. В.П. Кучерявого. — Львів: Світ, 2001. — 148 с.

15. *Собко В.Г., Гапоненко Н.Б.* Матеріали к Красной книге Крыма // Интродукція рослин. — 1999. — № 3-4. — С. 163-164. — Рец. на кн.: В.В. Корженевский, Ан.В. Ена, С.Ю. Костин. Вопросы развития Крыма. — Симферополь: Таврия-плюс, 1999. — 164 с.

16. *Собко В.Г., Деркач О.В.* Екзотичні та індігенні види шипшин (*Rosa L.*) як джерело збагачення асортименту троянд України // Там само. — 2002. — № 2. — С. 9-13.

17. *Туманова О.Т.* К вопросу перевода на русский язык латинских названий растений // Бюл. ГБС. — 1989. — Вып. 152. — С. 72-77.

18. Український правопис / Ін-т мовознавства ім. О.О. Потебні; Ін-т укр. мови. — К.: Наук. думка, 2007. — 288 с.

19. Український правопис / Ін-т укр. мови [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <<http://www.vlada.kiev.ua/pravopys/pravXXI/zmist.htm>>.

Рекомендував до друку
В.Г. Собко

В.Н. Меженский

Национальный университет биоресурсов
и природопользования Украины,
Украина, г. Киев

К ВОПРОСУ УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ УКРАИНСКОЙ БОТАНИЧЕСКОЙ НОМЕНКЛАТУРЫ

Критически пересмотрено издание "Дендрофлора України. Дикорослі та культивовані дерева й кущі". Указано на помилки в названнях рослин. Обсуждены вопросы усовершенствования украинской ботанической номенклатуры.

V.M. Mezhen'skyj

National University of Life
and Environmental of Sciences of Ukraine,
Ukraine, Kyiv

ABOUT IMPROVEMENT OF THE UKRAINIAN BOTANICAL NOMENCLATURE

The article provides a critical review edition of "Dendroflora of Ukraine. Wild and cultivated trees and shrubs". On mistakes in the names of plants is specified. The questions of improvement of the Ukrainian botanical nomenclature are discussed.